

KOŠMARI IDENTITETA, GASTRONOMSKI HAOS, NIŠTA STRAHA

(Dragan Bošković: *Evo me!*, Sumatra izdavaštvo, Beograd, 2024)

Nekadašnji „sunovrat i slom”, kataklizmični scenario koji smo viđali u poeziji Dragana Boškovića, dogodio se u njegovoj aktuelnoj knjizi *Evo me!*. To se moglo i očekivati s obzirom na apokaliptičnost kao pesnikovu poetičku konstantu, pa nije teško pretpostaviti kako će, možda, nakon kraha uslediti novi početak. Manje je, međutim, očekivan zajedljiv i ciničan ton koji odjekuje među početnim pesmama, čini se dosta snažnije nego što je to bio slučaj u dosadašnjoj poeziji ovog autora. Subverzivnost na kojoj ona u osnovi počiva i koju dosledno ispoljava ovde još je zaoštrenija u „direktnom tretmanu stvari” (Paund) prema društveno-političkoj svakodnevici, sajber stvarnosti i savremenoj srpskoj poeziji.

Niz košmara oblikuje ovu knjigu: zajednice, kulture, književnosti, intime, (auto)poetike, pesničkog „ja”. Ironijski, pesnikova reč, na margini javne svesti, dolazi poslednja, u ontološkom biva prva. Tu se, već u naslovu biblijske i svakodnevne objave, nalazi svekoliki rascep. Rascep u totalnosti znaka, sopstva, kolektiva, bića. Pukotine se iz pesme u pesmu prvog ciklusa produbljuju („One, two, three, four!”), pa ako smo mislili drugačije, ili se drugačijem ishodu nadali, surova istina je, govore ovi stihovi, da istorijskim, nacionalnim ili civilizacijskim iskustvom elementarni udes humanog i humanosti nimalo i ničim nije prevaziđen. Buka i bes današnjice, krvava Sava, izgubljeni Beograd, masovna medijska hipnoza, moralna otupelost, književna izveštačenost – posledice su instrumentalizacije i indoktrinacije „trske koja ne misli”. Užasima istorije i izgubljenim društvenim orijentirima ponor deluje nepremostiv, a antropološki pesimizam nezalečiv.

Sarkastično-rugalački ton kao stav otpora i nepristajanja pesnik međutim nije izgovorio tek da bi angažovano zvučao. Angažovanost radi nje same najčešće biva isprazna, posebno danas, kada to može biti, recimo u duhu pesama takođe indikativnog naslova, svaka budala. U vremenu pak lažne demokratičnosti mišljenja, ili unisonog pevanja, „politički nekorektno” („kako svaka budala [...] zašto ne bih i ja”) postaje poetički adekvatno. Stoga, kada ciničnost i sarkazam ne dolaze niotkuda već su književno-kulturno motivisani, onda oni znače i „jedan stepen više”. Pesnički dijalog sa Crnjanskim u tom smislu kontekstualno je višestruko važan, a započet je već uvodnom pesmom „Kako svaka budala ima nešto da kaže o Bogu, zašto ne bih i ja” koja kao pesnički predložak ima

„Himnu” Miloša Crnjanskog. No kako je u savremenoj srpskoj poeziji ovaj veliki pesnik postao referentna „zaraza” i tamo gde po osećanju sveta pripada i tamo gde nikakve veze s njim nema, nameće se pitanje koliko se i kako unutar povesne pa i književne zajednice on uopšte razumeva. To je, čini se, najdalekosežniji problem koji i u društveno-anagažovanom i u poetičkom smislu postavlja aktuelna Boškovićeva knjiga. S Vaskom Popom i *Ramonsima* u nastavku, eksplicitnim pitanjem zašto čovek žuri da bude prasetina („Prasetina”), taj se stav etički dodatno zaoštrava.

Ali *Evo me!* je kao dvostruka objava ujedno i dvostruki pesničko-humanistički čin. Nakon šamara svim lažima, knjiga „okreće” drugi obraz. Starozavetna surovost „oko za oko” produžava se u novozavetna iskupljenja („Kako svaka budala nije luda Hrista radi, zašto ne bih bio ja”), a galimatijas medijske „diktature” („Svakodnevni bluz”) u bolnu isповest („Ono više od straha”) i litaniju („Evo me!”). Naspram buntovne, ova linija pevanja predstavlja drugu, iskupiteljsku konstantu Boškovićeve poezije. Raskol se iz središta kolektivnog pomera ka njegovim rubovima, ka obespravljenima i marginalizovanima, izopštenim grupama i pojedincima. Dok ne dođe do najintimnijeg („Evo me!”), ide linijom spoljašnjeg i unutrašnjeg tragizma, a „blaženstvima” – tim postmodernističkim „pomilovanjima” u kojima se otkriva Apsolutno – zaeljuje sve ono što je, rekao bi Jaspers, necelovito, nezdravo, patološko. Dragan Bošković kataloški „miksuje” biblijske i moderne topose, a ova neobična kombinatorika, autorova stilska specifičnost unutar horizonta kako srpske poezije uopšte tako i njenih savremenih tokova, čitaoca uvlači u vrtlog mogućeg i fiktivnog („blaženi oni koji ne čitaju”, „Origen i njegova apokatastaza”, „Car Dušan što je poharao Konstantinopolj”, ali i blaženi čipovani, hidrogenska Trinita, brufen...). U okviru ovog jedinstvenog narativno-lirskog mozaika, poema „Kako svaka budala nije luda Hrista radi, zašto ne bih bio ja”, u izvesnom smislu uvertira za srastanje realnog i čudesnog u narednoj i završnoj „Evo me!”, donosi jedan posebno neobičan detalj: stvarne, poimence navedene ski-skakače vidimo kao bića između realnog i nestvarnog, dalekog i blagog (opet Crnjanski!). Tako se prethodni procepi egzistencije, hardkor doveden do granica pucnja, ovim andelskim predstavama u njihovim eteričnim preletima čudnom blagošću i čudom blagosti zaeljuju, donoseći nove uzlete u ne(s)poznato.

Pravi pak poetički most između nihilističke metafizike i vitalističkog poriva poezije Dragana Boškovića u knjizi *Evo me!* predstavljaju pesme kulinarke. Gastronomski diskurs i analogija kuvanja i pevanja nova je poetička dimenzija, pri čemu prepoznatljiv melanholično-ironijski obrazac „kada bih bio pesnik” preinačen u formu „kada bih bio kuvar” dobija i humornu notu: *Da nisi Bože moj ipak pitanje ishrane*, zapitaće se Sveta Tereza. Receptura Boškovićeve pesme računa na najneobičnije sastojke, to je gastronomski kaos u kom se komešaju i ključaju zajedno i oni biblijski („Pokajte se, jer se približilo kulinarstvo nebesko”), književni i pop-kulturni (Antigonini zglobovi, Kafkine glavobolje, Lenonove astigmatične oči), autopoetički („kada bih bio kuvar / zgotovio bih jednu svoju knjigu; pravio bih jela od ljudskog sveta i kostiju / intimnih želja i ispraznih priča”). Ali kao što se pesma traži i ne nalazi, tako ni savršenog jela nema, ima samo različitih ukusa. To je spoj „onog ništa sebe i sveta, ništa poezije, zlih pomisli, strahova i beskrajnih zanosa”, pesma koja nastaje ni od čega, i koja propoveda „gastronomsko i bezukusno ništa”. No upravo takvu pesmu pesnik deli kao hostiju, jer „pesma jeste hleb, i jeste alkohol, voda u kesi infuzije”.

U završnici knjige, nakon niza svakojakih rascepa, „ono ništa straha” se iskusilo, i ponor se ugledao. Poema „Evo me!” je intimni košmar u susret s licem smrti. „Dramu dolaska” odražava hirovitost iskaza, psihofizičko stanje predočava fragmenatima svesti, polusvešću, razgovorom stvari i predmeta. Snažno iskustvo sopstvenog gašenja, rasplinjavanja pesničkog „ja” na niz „promašenih” identiteta, metapesma, sve ono nemoguće i potencijalno postaje realno. Ne samo da je „recimo” varijacija „kada bih bio” već ono jeste, fiksijsko je isto što i stvarno, između pesme i egzistencije nema pukotine. Napetošću pesme, na koncu, vlada neki čudan mir.

Tematski i izražajno, buka i bes s početka knjige polako se smiruju dok se sasvim ne stišaju čisto egzistencijalnim „plašim se” i šapatom Bogorodice: „Moli za Beograd”. Ako smo slušali „malo nove pesme”, one „vidovdanske”, na kraju čujemo *Lament nad Beogradom*, pesnikom i sobom. A celinom zahvata, rasponom imaginacije i doživljaja, knjiga *Evo me!*, ovenčana Nagradom „Biljana Jovanović” za 2024. godinu, u novom obliku, objedinivši poeme i pesme standardnog obima, potvrđuje ono o čemu Dragan Bošković već decenijama peva, poeziju koja nam kazuje „kako patimo, uživamo i borimo se sa životom” (Diltaj). Evo je!